

8.

Konfliktstrukturen i riksdagen och regeringsbildningen 2018–2019

Johannes Lindvall och Jan Teorell

Regeringsbildningen efter 2018 års val tog hela 134 dagar. Varför bildades till sist en ny regering med Socialdemokraterna och Miljöpartiet? I massmedierapporteringen uppmärksammades en rad olika förklaringsfaktorer, såsom partiernas löften i valrörelsen, de personliga relationerna mellan ledande partiföreträdare och partiernas olika syn på det demokratiska systemet. Men var det kanske enklare än så? Berodde utfallet av regeringsbildningen helt enkelt på de sakpolitiska och ideologiska motsättningarna mellan partierna i riksdagen? Detta kapitel har två syften: att beskriva konfliktstrukturen i Sveriges riksdag med hjälp av nya data beträffande riksdagsledamöternas sakpolitiska ståndpunkter och att förklara varför de politiska partierna agerade som de gjorde i regeringsfrågan efter valet 2018. Slutsatsen är att åtminstone de borgerliga partiernas agerande kan förklaras med sakpolitiska och ideologiska skillnader mellan och inom partierna, särskilt när det gäller frågor som handlar om invandring, brott och straff och miljö.

Om ett enskilt parti får egen majoritet i parlamentet brukar det gå snabbt och lätt att bilda regering. Men så sker i allmänhet bara i majoritetsdemokratier med tvåpartisystem. I länder med flerpartisystem, såsom Sverige, finns det i regel flera möjliga lösningar på regeringsproblemet efter ett val. Frågan blir då varför ett visst alternativ väljs framför alla de andra.

Regeringsbildningen efter 2018 års val tog hela 134 dagar. Den resulterade till sist i en ny regering med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Varför blev det just dessa två partier? Statsvetare har i generationer ägnat sig åt att förklara vilka slags regeringar som bildas i parlamentariska demokratier.¹ Vissa internationella studier antar att de politiska partierna och deras ledningar i första hand vägleds av sakpolitiska och ideologiska motiv; andra utgår från att de maktpolitiska motiven är viktigare (Riker, 1962; De Swaan, 1973; Laver och Schofield, 1990). En av huvudpoängerna i boken 134 dagar, som vi skrev tillsammans med Hanna Bäck och Johan Hellström (Teorell m.fl., 2020), var att utfallet av 2018 års regeringsbildning till stor del kan förklaras med hjälp av en modell av de sakpolitiska och ideologiska motsättningarna mellan partierna i Sveriges Riksdag. Syftet med föreliggande kapitel är att följa upp undersökningarna i 134 dagar med en analys av konfliktstrukturen i Sveriges riksdag som bygger på nya data beträffande riksdagsledamöternas sakpolitiska ståndpunkter. Till skillnad från merparten av litteraturen om regeringsbildning kommer vi dessutom inte bara att uppehålla oss vid partiernas ståndpunkter som organisationer utan också vid de sakpolitiska och ideologiska motsättningarna inom partierna.

Att vi utgår från en modell av de sakpolitiska och ideologiska motsättningarna mellan partierna betyder inte att vi förnekar förekomsten av andra motiv, såsom strävan efter att få ministerposter eller att vinna val. Men framgångar på dessa områden behöver inte betraktas som mål i sig, utan kan av ett politiskt parti ses som medel för att genomföra ett sakpolitiskt program. När partier förhandlar om regeringsmakten betar de sig ofta *som om* de sakpolitiska motiven vore den främsta drivkraften (Laver m.fl., 1996).

Vårt kapitel analyserar endast vissa aspekter av den komplicerade beslutsprocess som ledde fram till att en ny regering med Socialdemokraterna och Miljöpartiet till slut bildades efter 2018 års val. Närmare bestämt kommer vi att koncentrera oss på de forna Allianspartierna och deras val mellan att stödja en S–MP-regering eller att släppa fram en regering som skulle ha blivit beroende av Sverigedemokraternas passiva stöd. Regeringspartiernas egna ställningstaganden kommer vi alltså inte att ägna oss åt, inte heller Vänsterpartiets eller Sverigedemokraternas.

Analysen har två delar. Vi börjar med att identifiera de viktigaste ideologiska konflikterna i Sveriges riksdag. Denna del av undersökningen resulterar i en tvådimensionell bild av det svenska partisystemet, i vilken de ekonomiska vänster–högerkonflikterna är den centrala konfliktdimensionen, men där också något som i mycket liknar den så kallade GAL–TAN-dimensionen (Hooghe m.fl., 2002) spelar en viktig roll. I den andra delen av undersökningen använder vi resultaten av vår studie av konfliktstrukturen i riksdagen för att förklara de borgerliga partiernas syn på regeringsbildningen 2018–2019.

Konfliktstrukturen i Sveriges Riksdag

Den första delen av vår analys går ut på att identifiera de viktigaste dimensionerna i de sakpolitiska och ideologiska konflikterna i Sveriges riksdag. Vi utgår här från den del av 2018 års Riksdagsundersökning i vilken ledamöterna ombads ange hur de ser på tjugosju olika politiska förslag (se tabell 1). Beträffande vart och ett av dessa förslag kunde ledamöterna ange ett av följande svarsalternativ: ”Mycket bra förslag”, ”Ganska bra förslag”, ”Varken bra eller dåligt förslag”, ”Ganska dåligt förslag” och ”Mycket dåligt förslag”.

För att identifiera de viktigaste ideologiska konflikterna i riksdagen har vi genomfört en faktoranalys, vilket är en statistisk metod som syftar till att identifiera ett mindre antal underliggande, eller ”latenta”, dimensioner som förklarar variationen i ett större antal observerade variabler. Metoden används i statsvetenskapliga sammanhang ofta för just det syfte vi har här, nämligen att med hjälp av data beträffande ståndpunkter i politiska sakfrågor identifiera de bakomliggande ideologiska konfliktdimensionerna.

Resultaten av faktoranalysen framgår av tabell 1 (siffrorna i tabellen är faktorladdningar för en varimaxroterad tvåfaktorslösning; de visar alltså hur starkt sambandet är mellan en faktor och de observerade variablerna). Här framträder ett tydligt mönster. Den första faktorn, som förklarar 49,6 procent av svarsvariationen för de 27 frågorna, beskriver den ekonomiska vänster-högerdimensionen. Faktorladdningarna är särskilt höga för ekonomiska frågor såsom ”Minska den offentliga sektorn”, ”Minska inkomstskillnaderna i samhället”, ”Bedriva mer av sjukvården i privat regi”, ”Avskaffa värnskatten”, ”Tillåta fri hyressättning i nybyggnation”, ”Sänka skatterna”, ”Undanta fler från turordningsreglerna”, ”Avskaffa skatteavdraget för hushållsnära tjänster”, men också för ”Sverige bör söka medlemskap i NATO” (vilket har mindre med ekonomisk politik att göra).

Den andra faktorn, som endast förklarar 9,6 procent av variationen, har särskilt höga faktorladdningar för frågor såsom ”Sverige bör ta emot färre flyktingar”, ”Förbjuda tiggeri”, ”Minska det svenska biståndet till utvecklingsländerna”, ”Öka ekonomiskt stöd till invandrarna”, ”Införa mycket hårdare fängelsestraff för brottslingar”, ”Höja skatten på bensin” och ”Införa språktest för att kunna bli svensk medborgare”.

Här förefaller vi alltså att ha att göra med den så kallade GAL-TAN-dimensionen, där GAL står för grön, alternativ och frihetlig (*libertarian* på engelska) och TAN står för traditionell, auktoritär och nationalistisk (Hooghe m.fl., 2002). Det ska medges att den andra dimensionen i vår analys domineras av invandringsfrågan och att inga av de sakfrågor som är inkluderade i frågebatteriet handlar om motsättningen mellan traditionella och frihetliga värderingar *per se* (såsom synen på HBTQ-personers rättigheter). Det är också bara en av de miljöpolitiska indikatorerna i frågebatteriet som är tydligt kopplad till den andra dimensionen, nämligen skatten på bensin (den andra ”gröna” frågan, kärnkraften, hamnar inte entydigt i någon av dimensionerna). Med ”auktoritär” ska här heller inte förstås motstånd mot liberal demokrati eller liknande, utan stöd för förslag såsom hårdare straff för brottslingar och förbud mot tiggeri. Slutligen är det viktigt att påpeka att GAL-TAN-dimensionen förklarar betydligt mindre av riksdagsledamöternas åsikts

Tabell 1. Faktoranalys av ledamöternas ståndpunkter i sakfrågor, RDU18 (faktorladdningar)

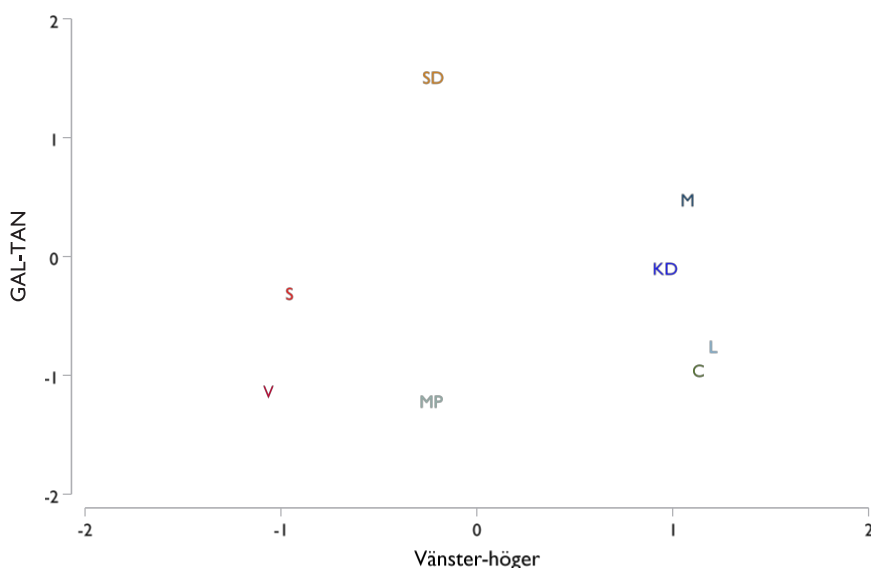
	Faktor 1	Faktor 2
Tillåta fri hyressättning i nybyggnation	+0,89	+0,14
Sverige bör söka medlemskap i NATO	+0,89	+0,06
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	+0,87	+0,30
Minska den offentliga sektorn	+0,85	+0,34
Undanta fler från turordningsreglerna	+0,83	+0,30
Sänka skatterna	+0,79	+0,42
Avskaffa värnskatten	+0,76	+0,36
Avskaffa skatteavdraget för hushållsnära tjänster	-0,73	-0,32
Minska inkomstskillnaderna i samhället	-0,70	-0,43
Återinföra fastighetsskatten	-0,66	-0,52
Införa sex timmars arbetsdag	-0,65	-0,45
Generösare regler för arbetskraftsinvandring	+0,54	-0,46
Införa språktest för att kunna bli svensk medborgare	+0,53	0,69
Införa republik i Sverige	-0,53	-0,54
Sverige bör på lång sikt avveckla kärnkraften	-0,51	-0,64
Förbjuda tiggeri	+0,18	+0,88
Sverige bör ta emot färre flyktingar	+0,18	+0,85
Öka ekonomiskt stöd till invandrarna	-0,32	-0,74
Höja skatten på bensin	-0,34	-0,73
Minska det svenska biståndet till utvecklingsländerna	+0,33	+0,71
Införa mycket hårdare fängelsestraff för brottslingar	+0,43	+0,70
Minska försvarsutgifterna	-0,48	-0,46
Minska omfördelning mellan kommuner och landsting	+0,29	+0,35
Utlokalisera fler statliga myndigheter	-0,37	-0,27
Bevara skolor i glesbygd/mindre orter	-0,17	+0,24
Minska statens inflytande över kommunernas verksamhet	+0,38	+0,11
Koncentrera specialistsjukvård till storsjukhusen	+0,28	+0,05

Kommentar: Siffrorna i tabellen är faktorladdningar för en varimaxroterad tvåfaktorslösning. Faktorladdningar som är större än 0,5 har markerats med fetstil. Om man tillåter fler än två faktorer skattar modellen en tredje faktor med ett eigenvalue strax över 1, en faktor som av allt att döma fångar upp en centrum-periferidimension i svensk politik (se de fem sista frågorna samt David Karlssons kapitel i denna volym). Eftersom vi i första hand är intresserade av att studera samspelen mellan de två första dimensionerna, vilka förklarar betydligt mer av variationen i data, har vi emellertid begränsat oss till två dimensioner i den fortsatta analysen. Frågan lyder: "Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är Din åsikt om vart och ett av dem?". Svarsalternativen är "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag". Samtliga 257 svarande som har besvarat alla delfrågorna ingår i analysen.

variation i de angivna sakfrågorna än den ekonomiska vänster-högerdimensionen (vilket dock delvis är ett resultat av att frågebatteriet innehåller färre indikatorer som syftar till att fånga upp denna andra dimension).

Med dessa reservationer anser vi ändå det är ett viktigt resultat av undersökningen att åsiktsskillnaderna bland folkets främsta företrädare inte går att fånga upp enbart med en traditionell vänster-högerskala. Det finns en andra sakpolitisk åsiktsdimension i svensk politik. Som vi ska visa härnäst förefaller denna andra dimension att ha haft en större inverkan på regeringsbildningen efter valet 2018 än den första, ekonomiska dimensionen.

Figur 1. Konfliktstrukturen i Sveriges Riksdag, 2018 (partier).

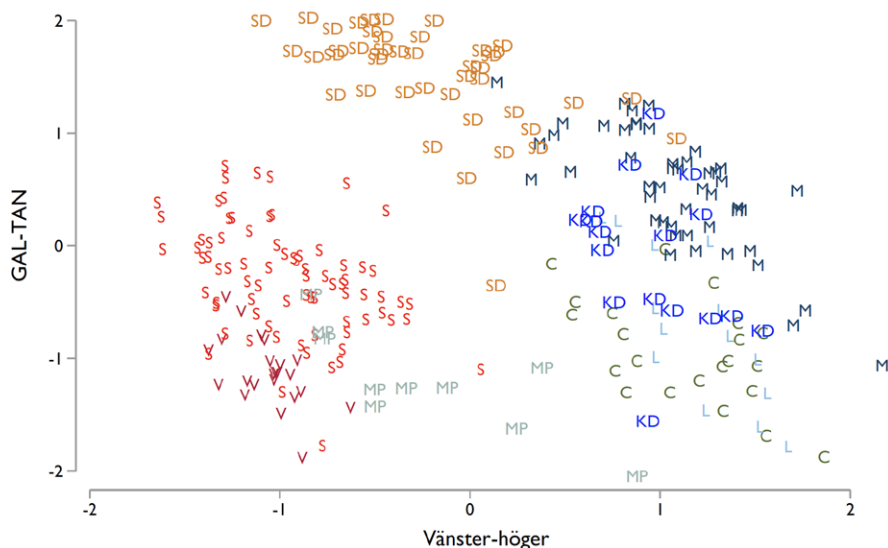
Kommentar: Ledamöternas placering längs den ekonomiska vänster-högerskalan och GAL-TAN-skalan bygger på faktoranalysen som redovisades i tabell 1. För att få fram partiernas placering har vi beräknat medelvärde för varje partis ledamöter.

I figur 1 har vi tagit medelvärde för varje partis ledamöters positioner i de två ideologiska huvuddimensionerna. Här framträder en ganska bekant bild av det samtida svenska partisystemet. Vänsterpartiet befinner sig i det nedre vänstra hörnet. Sverigedemokraterna och Miljöpartiet har de extrema positionerna i GAL-TAN-dimensionen men befinner sig nära mitten i ekonomiska frågor. De borgerliga partierna skiljer sig inte så mycket från varandra i ekonomiska frågor, men de har olika positioner längs GAL-TAN-skalan.¹

¹ Två skillnader gentemot de ofta använda så kallade Chapel Hill-mätningarna (Polk m.fl. 2017) kan dock noteras: dels hamnar SD och MP i Riksdagsundersökningen mer i mitten och närmare varandra längs den ekonomiska vänster-högerskalan, dels hamnar M närmare SD än KD på GAL-TAN-skalan.

Figur 2 beskriver i stället de *enskilda riksdagsledamöternas* placeringar längs de två dimensionerna. I figuren ingår alla de riksdagsledamöter som besvarat samtliga 27 frågor om åsikter om politiska förslag. Återigen framträder en ganska bekant bild av partisystemet, men nu kan även individuella variationer *inom* partierna identifieras. Till vänster finns Socialdemokraternas och Vänsterpartiets ledamöter, vilka i första hand skiljer sig åt genom att vänsterpartisterna har mer ”frihetliga” åsikter längs den sociokulturella GAL-TAN-dimensionen. Men nu framgår även att det finns vissa S-ledamöter som står till vänster om vissa V-ledamöter i den ekonomiska vänster-högerdimensionen (den horisontella dimensionen i figuren).

Figur 2. Konfliktstrukturen i Sveriges riksdag, 2018 (enskilda ledamöter).

Kommentar: Ledamöternas placering längs den ekonomiska vänster-högerskalan och GAL-TAN-skalan bygger på faktoranalysen som redovisades i tabell 1.

I mitten av vänster-högerskalan finner vi Sverigedemokraterna, Miljöpartiet och enstaka ledamöter från de fyra gamla borgerliga partierna, men som figur 2 visar finns det förhållandevis många Sverigedemokrater som står till vänster i den horisontella dimensionen, och det finns överlag en påfallande stor åsiktsvariation inom både SD och MP längs den traditionella ekonomiska vänster-högerskalan. Sverigedemokraterna befinner sig samtidigt klart närmast TAN på GAL-TAN-skalan, medan det omvända gäller för Miljöpartiet (i båda fallen med en mindre åsiktsvariation än i vänster-höger-frågorna).

Tabell 2. Ideologisk mångfald inom partierna (standardavvikelser)

Parti	Vänster-höger	GAL-TAN
Vänsterpartiet	0,17	0,31
Socialdemokraterna	0,35	0,49
Miljöpartiet	0,57	0,46
Centerpartiet	0,39	0,47
Liberalerna	0,31	0,67
Kristdemokraterna	0,28	0,67
Moderaterna	0,39	0,52
Sverigedemokraterna	0,47	0,47

Kommentar: Tabellen visar standardavvikelsen för ledamöternas placeringar längs den ekonomiska vänster-högerskalan och GAL-TAN-skalan, vilka i sin tur beräknats med hjälp av faktoralanalysen som redovisades i tabell 1.

Längst till höger finner vi de fyra traditionellt borgerliga partierna, vilka i första hand skiljer sig åt genom att Centerpartiets och Liberalernas ledamöter i genomsnitt är mer ”frihetliga” i sociokulturella frågor än Moderaternas och Kristdemokraternas ledamöter.

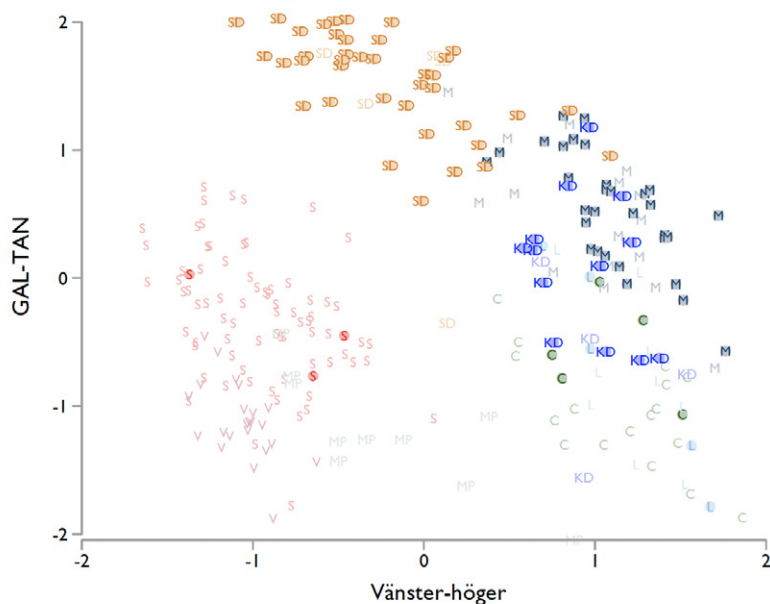
I tabell 2 redovisar vi ett mått på hur stora åsiktsskillnaderna är inom respektive parti i de två dimensioner som beskrivs i figur 2. Man kan konstatera att de äldre partierna, inklusive Kristdemokraterna, har en större intern spridning i GAL-TAN-dimensionen än i den ekonomiska vänster-högerdimensionen, medan de två nyaste partierna, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna, antingen har lika stor spridning i bägge dimensionerna (Sverigedemokraterna) eller större spridning i vänster-högerdimensionen (Miljöpartiet). Man kan också konstatera att Liberalerna inte är ensamma om att ha en stor intern åsiktsspridning i GAL-TAN-dimensionen: spridningen är faktiskt lika stor inom Kristdemokraterna. Detta är intressant med tanke på att det främst var inom Liberalerna (och i viss mån inom Centerpartiet) som det fanns en betydande intern konflikt beträffande regeringsfrågan efter valet 2018.

Konfliktstrukturen och regeringsbildningen

Den andra delen av vår analys går ut på att använda resultaten beträffande de politiska konflikterna i riksdagen för att förklara varför en regering bestående av just Socialdemokraterna och Miljöpartiet bildades efter 2018 års val. Närmare bestämt vill vi fokusera på de forna Allianspartierna – det vill säga L, C, KD och M – och deras syn på de viktigaste regeringsalternativen.

I Riksdagsundersökningen 2018 fanns det en öppen fråga som lyder ”Vilket/vilka partier skulle Du absolut inte velat ha med i regeringen efter valet 2018?”. Vi har utgått från svaren på den frågan och skapat åtta variabler, en för varje riksdagsparti, som anger huruvida en ledamot sade att just det partiet absolut inte borde vara med i regeringen.

Figur 3. Ideologiska positioner för ledamöter som absolut inte ville ha med antingen S eller MP i regeringen, 2018

Kommentar: Ledamöternas placeringar längs den ekonomiska vänster-högerskalan och GAL-TAN-skalan har som tidigare beräknats på basis av faktoranalysen som redovisades i tabell 1. Fetstil innebär att ledamoten angav antingen S eller MP i svaret på frågan "Vilket eller vilka partier skulle Du absolut inte velat ha med i regeringen efter valet 2018?".

I figur 3 identifieras (med fetstil) alla de ledamöter som angav att de *inte* ville ha med antingen Socialdemokraterna eller Miljöpartiet i regeringen (det vill säga de ledamöter som bestämt motsatte sig minst ett av de två partier som ingick i den regering som till slut bildades). Som figuren visar finns det ett klart samband mellan riksdagsledamöternas ideologiska positioner och deras syn på de två regeringspartierna: motståndet mot partierna som bildade regering efter valet var starkast i den nordöstra delen av figuren, bland socialt konservativa och högerorienterade ledamöter.

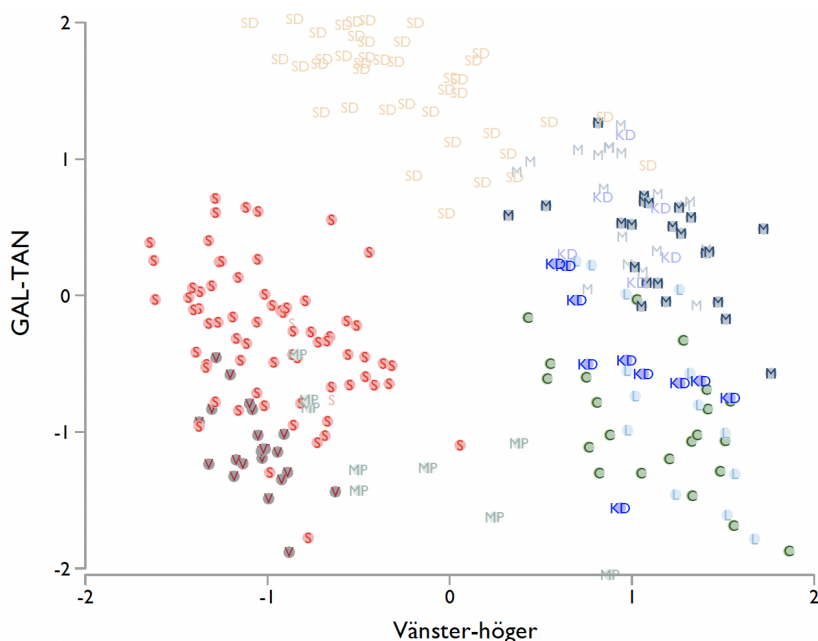
Detta resultat är kanske inte så uppseendeväckande i sig, men det är intressant att konstatera att samma mönster finns inom de två borgerliga partierna som släppte fram regeringen. De ledamöter från Centerpartiet och Liberalerna som motsatte sig att antingen Socialdemokraterna eller Miljöpartiet (eller bägge) ingick i regeringen befann sig i genomsnitt längre till höger och, framför allt, närmare TAN-polen på GAL-TAN-skalan än de ledamöter som inte angav att de hade någonting särskilt emot dessa två partier. En enkel logistisk regressionsanalys visar att det finns ett förhållandevis säkert statistiskt samband mellan positionen på GAL-TAN-skalan och motståndet mot S och/eller MP

bland Centerpartiets och Liberalernas ledamöter ($p = 0,09$). Men det finns inget statistiskt säkerställt samband mellan positionen på den ekonomiska vänster-högerskalan och motståndet mot dessa två partier ($p = 0,49$).

Resultatet stöder tolkningen i Teorell m.fl. (2020) att Liberalernas inre konflikt om huruvida de skulle stödja Stefan Löfven eller Ulf Kristersson som statsminister efter valet 2018 i högre grad handlade om GAL-TAN-frågorna än om de ekonomiska vänster-’högerfrågorna. Med hjälp av Riksdagsundersökningen kan vi nu också kasta ljus över den mindre uttalade konflikten om samma fråga inom Centerpartiet. Även här fanns ett motstånd mot att lämna allianssamarbetet och ingå i Januariavtalet, men dels fluktuerade det mer över tid under regeringsförhandlingarna i takt med att partiledningen svängde fram och tillbaka, dels märktes det inte lika mycket i offentligheten. Den åsiktsmässiga grunden för konflikterna inom Centern visar sig nu dock ha varit densamma som inom Liberalerna: de centerpartistiska riksdagsledamöter som motsatte sig en S-MP-regering stod inte i första hand längre högerut i de ekonomiska vänster-högerfrågorna; de befann sig närmare Sverigedemokraterna (och därmed också närmare Moderaterna och Kristdemokraterna) i GAL-TAN-dimensionen.

Figur 4 identifierar alla de ledamöter som angav att de absolut inte ville ha med *Sverigedemokraterna* i regeringen. Som figuren visar fanns det ett kompakt motstånd mot att låta Sverigedemokraterna ingå i regeringen inom alla partier förutom två (utöver Sverigedemokraterna själva förstås): Moderaterna och Kristdemokraterna. Inom M var det bara 53 procent som angav att de absolut inte ville ha SD i regeringen; inom Kristdemokraterna var det 65 procent som absolut inte ville det. Precis som när det gäller motståndet mot Socialdemokraterna och Miljöpartiet bland de centerpartistiska och liberala ledamöterna är det i första hand ledamöternas position längs GAL-TAN-skalan som förklarar synen på SD bland företrädarna för Kristdemokraterna och Moderaterna. En enkel logistisk regressionsanalys visar att det finns ett starkt och statistiskt säkert samband mellan positionen längs GAL-TAN-skalan och motståndet mot SD bland de kristdemokratiska och moderata ledamöterna ($p = 0,00$), men det finns inget tydligt samband mellan positionen längs vänster-höger-skalan och motståndet mot SD ($p = 0,61$).

Figur 4. Ideologiska positioner för ledamöter som absolut inte ville ha med SD i regeringen, 2018

Kommentar: Ledamöternas placeringar längs den ekonomiska vänster-högerskalan och GAL-TAN-skalan har som tidigare beräknats på basis av faktoranalysen som redovisades i tabell 1. Fetstil innebär att ledamoten angav SD i svaret på frågan "Vilket eller vilka partier skulle Du absolut inte velat ha med i regeringen efter valet 2018?".

Detta stödjer återigen tolkningen i *134 dagar* att det var GAL-TAN-frågorna som slet isär Alliansen. Splittringen mellan och inom Allianspartierna brukar beskrivas som en konflikt beträffande synen på Sverigedemokraterna som parti – en konflikt som säkert också har en väljarstrategisk dimension – men man kommer alltså ganska långt med en förklaringsmodell som uteslutande ser konflikten i sakpolitiska termer. Liberalerna och Centerpartiet å ena sidan och Moderaterna och Kristdemokraterna å andra sidan tycker helt enkelt väldigt olika i frågor som handlar om synen på invandring, integration, brottslighet och bistånd till utvecklingsländer. Detta gjorde att de forna Allianspartierna inte kunde komma överens i regeringsfrågan, vilket i sin tur öppnade för Socialdemokraterna och Miljöpartiet att kunna regera vidare. Det fanns också en motsvarande konflikt *inom* partierna, vilken bidrog till att regeringsbildningsprocessen 2018–2019 blev så utdragen.

De ideologiska konflikternas betydelse för regeringsbildningen

Regeringsbildningen 2018–2019 var den mest utdragna i Sveriges historia. Den tog mer än fyra gånger så lång tid som den regeringsbildning som tidigare innehade rekordet, nämligen bildandet av ämbetsmannaministären De Geer efter 1920 års val nästan ett-hundra år tidigare.

I första delen av detta kapitel använde vi oss av data från 2018 års Riksdagsundersökning för att på basis av ledamöternas sakpolitiska ståndpunkter identifiera de viktigaste ideologiska konfliktdimensionerna i riksdagen vid 2010-talets slut. Den ekonomiska vänster-högerdimensionen är den klart viktigaste såtillvida att den förklarar den största delen av variationen i ledamöternas sakpolitiska ståndpunkter. Men vår analys identifierar också en annan dimension, vilken i mångt och mycket överensstämmer med det åsiktskomplex som i den internationella forskningslitteraturen brukar kallas GAL-TAN-dimensionen.

I andra delen av kapitlet använde vi dessa resultat för att förklara de forna allianspartiernas ställningstaganden under regeringsbildningen 2018–2019. Analyserna i kapitlet kompletterar de analyser som tidigare har redovisats i Teorell m.fl. (2020), men de bygger på data från Riksdagsundersökningen som inte var tillgängliga när den boken skrevs. Huvudresultatet är att man kommer långt när det gäller att förklara utfallet av regeringsbildningen efter 2018 års val även om man tar sin utgångspunkt i de sakpolitiska och ideologiska skillnaderna i riksdagen – och inte bara mellan utan också inom de forna Allianspartierna.

Centerpartiet och Liberalerna ställdes inför ett svårt beslut efter valet 2018 eftersom en regering som utgick från Socialdemokraterna behövde tolereras av Vänsterpartiet medan en regering som utgick från Moderaterna skulle vara beroende av Sverigedemokraterna för att få igenom sin budget. De bägge mittenpartierna befann sig långt från Vänsterpartiet i den ekonomiska vänster-högerdimensionen. Samtidigt befann de sig långt från Sverigedemokraterna i GAL-TAN-dimensionen. Inom Centerpartiet och Liberalerna fanns ett starkare motstånd mot Socialdemokraterna och Miljöpartiet bland de ledamöter som hade mer konservativa åsikter i GAL-TAN-dimensionen och som alltså var mindre oroad över de politiska konsekvenserna av en högerregering som förlitade sig på SD:s stöd. Intressant nog finner vi ett liknande mönster bland Kristdemokraternas och Moderaternas ledamöter: de som befann sig närmare SD i GAL-TAN-dimensionen hade mer sällan uppfattningen att SD absolut inte borde sitta i regeringen.

De politiska konflikterna i GAL-TAN-dimensionen spelade en påfallande stor roll för utfallet av regeringsbildningen 2018–2019. Betyder det att GAL-TAN-dimensionen håller på att få större betydelse i svensk politik än den ekonomiska vänster-högerdimensionen, vilken ju länge spelat en avgörande roll här i landet (se t ex Oscarsson och Holmberg, 2016)? Vårt svar på den frågan är nej. Analysen av konfliktstrukturen i det svenska partisystemet visar att den ekonomiska vänster-högerdimensionen alltjämt dominerar. Det faktum att GAL-TAN-dimensionen fick så stor betydelse för utfallet av regerings-

bildningen 2018–2019 beror troligen på två särskilda omständigheter. För det första låg de borgerliga partierna nära varandra i den ekonomiska vänster-högerdimensionen, vilket gjorde att konflikterna mellan och inom de borgerliga partierna i första hand gällde GAL-TAN-frågorna, inte vänster-högerfrågorna. För det andra valde Socialdemokraterna att genom Januariavtalet göra konkreta utfästelser till Centern och Liberalerna i några av de centrala ekonomiska vänster-högerfrågorna, vilket bidrog till att avståndet till SD i GAL-TAN-dimensionen för de flesta av Centrerns och Liberalernas ledamöter framstod som mer oroande än avståndet till Vänsterpartiet och Socialdemokraterna i den ekonomiska dimensionen.

Referenser

- Bäck, Hanna. Den svenska regeringsbildningen i ett jämförande perspektiv. I: Hermansson, Jörgen, redaktör, *Regeringsmakten i Sverige*. SNS Förlag, Stockholm, 2010.
- De Swaan, Abram. *Coalition Theories and Cabinet Formations*. Elsevier, Amsterdam, 1973.
- Gerdner, Gunnar. *Det svenska regeringsproblemet 1917–1920*. Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1946.
- Gerdner, Gunnar. *Parlamentarismens kris i Sverige vid 1920-talets början*. Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1954.
- Hermerén, Henrik. *Regeringsbildningen i flerpartisystem*. Doktorsavhandling, Lunds universitet, 1975.
- Hooghe, Liesbet, Marks, Gary, och Wilson, Carole J. Does left/right structure party positions on european integration? *Comparative Political Studies*, 35(8):965–989, 2002.
- Isberg, Magnus. *Blockpolitikens vara eller inte vara*. Santérus Förlag, Stockholm, 2019.
- Laver, Michael och Schofield, Norman. *Multiparty government: The politics of coalition in Europe*. Oxford University Press, Oxford, 1990.
- Laver, Michael J, Laver, Michael, och Shepsle, Kenneth A. *Making and breaking governments: Cabinets and legislatures in parliamentary democracies*. Cambridge University Press, Cambridge, 1996.
- Oscarsson, Henrik och Holmberg, Sören. *Svenska väljare*. Wolters Kluwer, Stockholm, 2016.
- Petersson, Olof. *Regeringsbildningen 1978*. Rabén & Sjögren, Stockholm, 1979.
- Polk, Jonathan, Rovny, Jan, Bakker, Ryan, Edwards, Erica, Hooghe, Liesbet, Jolly, Seth, Koedam, Jelle, Kostelka, Filip, Marks, Gary, Schumacher, Gijs, Steenbergen, Marco, Vachudova, Milada, och Zilovic, Marko. Explaining the salience of anti-elitism and reducing political corruption for political parties in europe with the 2014 chapel hill expert survey data. *Research & Politics*, 4(1), 2017.
- Riker, William H. *The Theory of Political Coalitions*. Yale University Press, New Haven, 1962.
- Ruin, Olof. *Mellan samlingsregering och tvåpartisystem*. Bonniers, Stockholm, 1968.
- Teorell, Jan, Bäck, Hanna, Hellström, Johan, och Lindvall, Johannes. *134 dagar: Om regeringsbildningen efter valet 2018*. Makadam Förlag, Göteborg och Stockholm, 2020.